

Політична, просвітна і господарська часопись. Виходить що тижня в суботу.

Редагує: Д-р СТЕПАН БАРАН.

ПЕРЕДПЛАТА: в Австрії й Угорщині: річно 6 кор., піврічно 3 кор., чвертьрічно 1.50 кор. Поодиноке число коштує у Львові 10 сот., на провінції 12 сот.
За границею „Свобода“ коштує на цілий рік: В Німеччині 6 марок; в Росії 3 рублі; в Америці 2 долари.
Адреса Редакції і Адміністрації: „СВОБОДА“, Львів, Ринок ч. 10., II. поверх.

Ч. 39. ЛЬВІВ, субота, дня 23. вересия 1916. Рік XX.

Наслідки війни в рільництві і промислі.

Теперішна війна спричинила величезні зміни майже у всіх областях людського житя. Сі зміни впадають передовсім в очи в рільництві і промислі поодиноких держав.

Задля военного стану і браку точних відомостий про господарський стан воюючих держав, годі нині означити точно всі зміни, які там зайшли протягом послідних двох літ. Одно є певне, що в державах, які ведуть війну, зменшив ся всюди простір управної землі, а то з причини браку робочих рук, браку тягла і природних та штучних погноїв. Противно є в державах невтральних, доси в війну невмішаних. Там всюди збільшив ся простір управної землі, особливо під управу збіжа, якого довіз з заграниці дуже утруднений і яке всюди пішло дуже високо в ціні. І так приміром в Данії управа пшениці зросла о близько половину, в Швеції і Швайцарії о пяту часть, в Норвегії о десяту часть; подібно є і з иншими родами збіжа, бо тепер кождий управляє передовсім те, що безпосередно служить на поживу людям.

Бачимо отже, що рільне господарство що раз більше приноровлюєть ся до потреб викликаних війною і що в невтральних державах що раз більше людий звертаєть ся до праці на ріли. Се буде і по війні всюди в Европі і в тих державах, котрі нині провадять війну, бо кожда европейська держава буде робити заходи, щоби по можности як найбільше земних плодів видобути з власної землі і щоби в сей спосіб освободити ся в справі виживленя людности від залежности заграниці.

Одним словом, Европа вже тепер в часі війни, а відтак і по війні стане областю більше рільничою, коли рівночасно занепаде туне одна галузь промислу.

Зовсім инакше буде в державах заморських, передовсім в Сполучених Державах північної Америки і в Япані, а відтак по части в Канаді, Бразилії, Египті і Індіях. Простір управної землі в Сполучених Державах і в Япані не збільшив ся зовсім, а то з причини запотребованя робочих сил в военнім промислі, бо Япан і Сполучені Держави виробляють оружє і амуніцію для наших противників, а в Америці також тому, що там нема припливу свіжих робітників з Европи. Ті самі причини, які спонукали европейських хліборобів до збільшеня управи збіж, а іменно перерва або утруднене в довозі і велике подорожінє всіх средств поживи — відділали в позаевропейських державах зовсім противно: утруднене вивозу збіжа до Европи примусило заморські краї і держави до ограниченя управи збіжа і до перерібки сирівців у власнім краю. Се скріпило значно промисл в заморських державах, особливо бавовняний, а також металевий і хемічний. Довіз фабричних річий з Німеччини і Австро-Угорщини в заморські краї устав зовсім з причини війни, а довіз з Англії та Франції значно зменшив ся. Треба було отже фабрикувати сі річи у себе дома, що відтягнуло там певну скількість людий від ріллі, бо тисячі нових фабрик потребували робітника.

Европа вертає до рільної господарки, а краї позаевропейські розвивають у себе рівночасно власний промисл. Як бачимо, в господарських відносинах держав зачинають доверщувати ся величезні зміни. Промислова могучість Европи зачинає упадати, а позаевропейські краї позамінюють ся з хліборобських в промислові краї. Упромисловлене Сполучених Держав, Канади, Япану і т. д. скріпить непомірно їх політичне значінє в світі, приготовляючи конець панованю — хочби господарському — европейських держав над далекими заморськими краями.

Світова війна переміпить значно і наші господарські відносини в Галичині та Буковині. Держава і край та ціла суспільність навчили ся тепер цінити хліборобство як основу житя держави і по війні хліборобство — особливо дрібне сільське — буде мати більшу опіку і поміч від держави і краю, як се було доси. Висока ціна за плоди земні, худобу, безроги, дріб і т. д. скріпить грошево селян і усамостійнить їх, тим більше, що рівночасно спала вартість гроша, що вийде безперечно на велику користь наших задовжених селян, які вже тепер чим скорше повинні сплачувати свої довги.

Відносини господарські по війні складають ся отже так, що світова военна заверуха, мимо величезних жертв, наших селян не знищить, противно — ми певні сего — дуже значно скріпить. Наш мало потребуючий селянин скоро по війні відбудує знищене господарство, а маючи инше цінованє праці як перед тим, скоро стане на ноги. Не так скоро зможе піднести ся — головно задля браку і дорожнечі робітника і інвентаря по війні — більша земельна власність (дідичі). Конкуренція між двором і селом буде тяжка і ми певні, що побідником в тій конкуренції стане хлібороб і панська земля поволи дорогою викупу буде ставати селянською.

Такі переміни в господарських і суспільних відносинах в східній Галичині і північній Буковині будуть мати рішаючі впливи і на національні (народні) відносини. Завдяки тому, що хліборобський стан буде ставати що раз кріпше на ноги, знамя східної Галичини і північної Буковини буде ще більше українське, як було перед війною...

Треба передержати сю бурю, що валить в нас з усіх боків. Перед нами як народом не гріб, але житє!

Що треба робити щоби дістати причинок на удержанє?

Чуже часто чуємо жалі наших людий з села чи місточка, котрих членів родини покликано до військової служби, і котрим після постанов закона про военний додаток на удержанє для членів родин змобілізованих (закон з 26. грудня 1912 В. з. д. ч. 237) належить ся причинок на удержанє, що повітові комісії причинкові без причини і цілком безпідставно відмавляють уділеня причинка на удержанє. Повітові комісії причинкові,

Звичайно відсилають справу до розсліду постерункови жандармерії, а сей питаючи тільки своїх довірочних людий, дає реляцію повітовій комісії причинковій з увагою, чи уділити, чи відмовити уділеня причинка на удержанє. Часом буває знова, що сю роботу робить війт зглядно громадський писар, але се лучаєть ся рідше.

Буває і таке, що війт, маючи особисті рахунки з тим, що стараєть ся о причинок на удержанє, не хоче з ним списати зголошеня, чи як у нас на селі кажуть, „не хоче дати друку на засилок“ і пошкодований думаючи, що його справі конець, звичайно вже не стараєть ся о признанє причинка на удержанє, який йому законно належить ся і який мусить дістати.

Найбільше є случаїв, що повітова комісія причинкова безпідставно відмовила уділеня причинка на удержанє. Часто подає комісія як причину відмови обставину, що особа стараюча ся о причинок може сама заробити на своє удержанє. Таке рішенє є однак протизаконне, бо причинок на удержанє належить не тільки старцям, немічним і дітям, але всім, навіть здоровим членам родини, яких удержанє залежало доси в значній части від доходу добутого особистою працею покликаного до чинної служби. Щоби читачі зрозуміли ліпше, кому після закона причинок належить ся, наведу дословно § 3. закона про уділенє причинка на удержанє, котрий так звучить:

„За управнених до сего причинка буде уважати ся таких членів родини, яких удержанє залежало довідно доси в значній части від доходу, добутого особистою працею того, що покликаний до чинної служби.

„Самостійних дрібних сільських господарів, що ведуть свою господарку з членами своєї родини і без чужої помочи, та самостійних ремісників, що не затруднюють нікого челядника, ставить ся з ними на рівні.

„Додаток на удержанє не належить ся, коли покликаний до чинної служби побирає свою платню чи винагороду дальше, або з якої иншої причини не тратить нічого на своїм зарібку, або коли з огляду на його

становище, його маєткові, зарібкові чи доходові відносини можна на основі переведених розвідів приняти, що його покликанє до чинної служби не загрожує удержаню тих членів родини, що їх бере ся тут на увагу".

Неоспоримо отже — і так рішає ц. к. найвисший трибунал адміністраційний — причинок на удержанє належить ся всім членам родини дрібних сільських господарів — а тільки такі звичайно у нас є — які своє поле обробляють при помочи членів своєї родини. Коли отже кого небудь з членів якої сільської родини, що жив разом з нею і з нею працював, або з зарібків (пр. з Прус чи Америки) присилав на удержанє родини чи сплату довгів гроші, покликано до війска, то всім членам сеї родини, що жили і працювали спільно, або котрих покликаний удержував, належить ся причинок на удержанє. Коли отже комісія признасть причинок на удержанє малим дітям, а старшим або родичам відмовить, то треба іти з жалобою до ц. к. найвисшого трибуналу адміністраційного у Відни, а справу там найчастійше виграєть ся, бо ц. к. найвисший трибунал адміністраційний є згідно з законом того погляду, що причинок на удержанє не є ніяка милостиня, але на законі оперте домаганє сторони зглядно обовязок держави.

Закон про воєнні причинки видано для охорони і піддержки бідних і незаможних людий; богачам, або родинам тих, що мають мимо покликаня дохідне удержанє (пр. пенсію) причинок не належить ся. Та наші комісії причинкові відмовляють часто нашим селянам признаня причинка, з тої причини, „що бит родини покликаного не є загрожений, бо дохід з пятиморгового господарства вистарчає вповні на удержанє".

Таке рішенє є також протизаконне, бо рішаючим є не число моргів, тільки обставина, чи се є дрібне сільське господарство, оброблюване працею членів родини. Загально в Галичині в науці і практиці принято, що доперва господарства понад 20 моргів належать до середних господарств, де вже треба уживати і чужої сили, хоч і ту нераз може бути число моргів більше пр. в горах, де є господарка худобяча, а не збіжева. Господарства до 20 моргів є безперечно дрібні і членам родин таких господарств причинок безуслівно належеть ся; коли отже комісія з тої причини відмовить причинка, то треба іти з жалобою до Відня.

Нераз лучаєть ся, що комісія признасть комусь причинок але не від хвилї, коли покликаний відійшов до війска, але від хвилї значно пізнїйшої. Коли таке стало ся, то треба також внести жалобу до Відня.

Причинок на удержанє виносить на селї 57 сот. денно від особи, що має більше як 8 літ; для малих дітий трохи більше як половина сего; комірники, що платять комірне, дістають о половину більший причинок.

Тепер ще кілька поучень, що практично треба зробити, щоби дістати причинок на удержанє. Поперед всего треба зглосити жаданє до повітової комісії причинкової, бо без зголошеня ніхто причинка не одержить.

Зголошенє.

Після постанови § 8. згаданого закона про воєнний причинок на удержанє домаганє воєнного причинка треба зглосити в уряді громадськім свого осідку — отже сеї громади, де стало мешкає той, хто стараєть ся о причинок.

Зголошувати домаганя о воєнний причинок (у нас з польська кажуть „засилок") може сам покликаний до чинної служби або дотичний член родини чи там його законний заступник (опікун, куратор), або також за порозумінєм з тим членом родини чи там його законним заступником, уряд громадський тої громади, в якій той член має свій звичайний осідок.

Звичайно є так, що інтересований зголошуєть ся в громадській канцелярії, громадський писар виповнює відповідні друки, зголошеня (відси наші люди кажуть на случай одержаня причинка, що „дістав друк"), війт підписує і прибиває печатку, стверджуючи правдивість поданих в зголошеню обставин. Се зголошенє іде до повітової комісії причинкової, котра на основі зголошеня уділює причинок в цілости або тільки в части (для певних тільки осіб або за певний час), або відкидає зголошенє і не признає причинка.

Що робити, коли в громадськім уряді не хотять списати зголошеня. Тоді той, що стараєть о причинок мусить зробити донесенє на письмі до повітової комісії причинкової свого місця осідку. Зголошенє можна писати не тільки на відповіднім формуляри („друку"), але на звичайнім папери (без стемпля).

В зголошеню треба конечно подати: 1) імя і назвиско покликаного до чинної служби; 2) послїдне місце його побуту перед покликанєм до війска (громада, повіт, край); 3) рік його уродженя (або число літ); 4) місце приналежности покликаного (громада, повіт, край); 5) цивільне занятє покликаного (рільник, робітник); 6) пересїчний зарібок денний (подавати після теперішної ціни); 7) инші доходи покликаного (чи має хату, чи комірник, чи має поле і кілько, чи вів яке ремесло і т. д.); 8) відділ війска (полк) покликаного; 9) його військова шаржа; 10) день, місяць і рік, коли відійшов до війска.

Дальше треба в зголошеню вичислити всїх членів родини, що домагають ся причинка на удержанє, а іменно треба подати за порядком їх 1) імя і назвиско 2) рік уродженя (або число літ), а при дітях понизше 8 літ також день, місяць і рік уродженя; 3) спорідненє з тим, кого покликано до чинної служби (родичі, жінка, діти, братя і т. д.); 4) занятє і заробіток тих, що старають ся одержати причинок; 5) посїлість кождого, її вартість і обтяженє, длятого треба конечно подати, кілько є довгу на грунті — в табули — кілько винно ся людям і т. д., а головно, які шкоди понесло господарство в наслідок війни (кілько забрали худоби, коний і т. д. наші війска,
кілько забрали Москалї, яка тепер вартість забраних річий, чи пропали коні або віз на форшпані, яка їх вартість, чи обрабовано хату, чи знищено (пр. спалено) в часї війни хату або господарські будинки, чи знищено поле або сїножати, чи забрано збіже, сїно або скошено траву і яка з того є шкода, чи управлено все поле і чи зібрано все з поля, чи не можна було обробити поля задля браку робітника, тягла, навозу, або задля битв в тій околици — взагалї всї шкоди треба подати як найточнїйше); 6) місце замешканя (громаду, повіт і край) сих, що старають ся о причинок; 7) висота місячного чи річного чиншу у комірників; коли члени родини не жиють в спільнім домівстві з покликаними до чинної служби, а котрих покликаний удержував чи запомагав грішми, треба подати сю квоту, яку він доси давав їм постійно на їх удержанє (пр. 4 К тижнево) — або присилав зза границї (з Прус, з Америки, Канади); 9) подати відборця виплат (до чиїх рук має виплачувати ся причинок); 10) вкінци можна подати двох, трех достовірних свідків, що могли би ствердити подані в зголошеню обставини.

Кому належить ся причинок? Після § 2. згаданого закона причинок належить ся: 1) жінці та шлюбним потомкам (дітям, внукам); 2) шлюбним предкам (родичам, дїдови і бабі, прадїдови і прабабі), братям і сестрам і родичам жінки; 3) нешлюбній матери і нешлюбним дітям. До удержаня зачисляєть ся поживу, мешканє, одіж, у дітий кошти їх вихованя і посиланя до школи, у недужих видатки на лїченє і догляд. Причинок належить ся не тільки за тих, що служать чинно при війску, але також за тих, що пішли на форшпан, або до робіт при шанцях. Вкінци треба подати, чи покликаний служить при війску, чи є в полонї; коли звісна його адреса з полону, то належить подати його адресу.

Таке зголошенє на письмі, коли його не зроблено в громадськім уряді, повітова комісія причинкова відсилає до громадського уряду до ствердженя правдивости поданих в зголошеню обставин і посвідки, що бит родини з причини убутку доходу з праці покликаного є загрожений. Часто сю провірку замість громадського уряду переводить постерунок жандармерії.

Сї, що служать при війску, можуть зголошувати при рапорті в своїм військовім відділї домаганя уділеня причинка на удержанє їх членам родини, а військові власти відсилають списаний протокол до дотичної повітової причинкової комісії. Переселеним до бараків для збігців належить ся також причинок на удержанє; його треба зголосити в управі бараків.

Представленє.

Рішеня повітової комісії причинкової є остаточні і від них після § 9. згаданого закона нема рекурсу, є тільки представленє до тої самої комісії, що видала відмовне рішенє, або не признала всего, чого домагано ся в зголошеню — або жалоба до ц. к. найвисшого трибуналу адміністраційного у Відни. Представленє до комісії (без стемпля) може писати кождий і сам той, кому відмовлено причинка, натомість жалобу до Відня може вносити тільки адвокат. В представленю треба подати число і дату відмовного рішеня повітової комісії причинкової і по пунктах навести всї факти і обставини що до родинних і маєткових відносин стараючих ся о причинок, яким його відмовлено. Буває таке, що наші люди відносять ся письменно до адвокатів о внесенє представленя, не подаючи майже ніяких даних. В тім случаю адвокат, не маючи точних даних, не може добре мотивувати (угрунтувати) представленя і тому воно нераз є неповне, або невірне, що знова спричинює відмову. Треба отже адвокатови подати точно дані після питань наведених в повисшім уступі про зголошенє.

Повітова комісія причинкова, одержавши представленє є обовязана зарядити нові доходженя, на основі котрих признає причинок, або поновно відмовляє, що дієть ся частійше. Наші люди робили мало представлень, хоч представленє до комісії можна вносити кождої хвилї без огляду, коли видано відмовне рішенє (хочби пр. перед роком). Се є дуже важне. Наші люди по селах не знають термінів, що до внесеня всяких рекурсів і жалоб і часто приходять до адвоката тоді, коли вже давно минув термін і коли з тої одинокої причини не можна вносити пр. жалоби до ц. к. найвисшого трибуналу адміністраційного у Відни.

Длятого на случай давної відмови причинка на удержанє треба вносити насамперед представленє до комісії, а доперва, коли комісія по раз другий, чи навіть третий відмовить, то можна іти зі справою до ц. к. найвисшого трибуналу адміністраційного, бо реченець (термін) до внесеня жалоби до ц. к. найвисшого трибуналу адміністраційного у Відни числить ся на ново від дня доручення відповіди на внесенє представленє; сей термін до внесеня жалоби виносить 60 днів.

Коли повітова комісія причинкова прихилить ся до внесеного зголошеня згл̌ядно представленя, то справа скінчена — коли не прихилить ся і відкине в цілости або в части, а зголошуючому причинок на удержанє таки законно належить ся, тоді треба іти зі справою до адвоката.

Жалоба до ц. к. найвисшого трибуналу адміністраційного у Відни.

Від цілковитого чи частинного відмовного рішеня повітової комісії причинкової можна до 60 днів по доручению внести жалобу до ц. к. найвисшого трибуналу адміністраційного у Відни і оспорювати рішенє комісії та домагати ся зміни сего рішеня та признаня причинка на удержанє. Жалобу до трибуналу може писати тільки адвокат (представленє до комісії хтонебуть) і длятого треба, не тратячи часу, сейчас справу віддати адвокатови.

Тепер війна і нераз тяжко нашим селянам або селянкам дістати ся до міста, бо найчастійше не мають відповідних легітимацій до дороги. В тім случаю можна переслати адвокатови відмовне рішенє і письменно подати йому все те, про що писано в уступі про зголошенє, а що дотичить родинних і маєткових відносин покликаного. Коли адвокат одержить всї потрібні йому поясненя подані після нинішного поученя в уступі про зголошенє (подавати також число членів родини на війнї) — то вже буде мати точний матеріял до написаня жалоби. Вказане є також переслати адвокатови посвідку громадського уряду що до родинних і маєткових відносин покликаного і його родини, яку можна долучити до [illegible]лоби та подати свідків.

Тисячам [illegible] наших бідних людий відмовлено безпідст[illegible] [illegible]чинка на

жанє. Кождий отже, кому через відзову стала ся кривда, нехай скористає з нинішного поученя і зробить після поданих в нім вказівок.

Д-р Степан Баран.

Світова війна.

На російськім фронті.

По великих приготованях, які в деяких відтинках спричинили довшу боєву перерву, розпочали в послідних днях Москалі загальний наступ, який майже цілий фронт від румунської границі аж до Стоходу перемінив в одно велике боєвище. На Буковині, в східній Галичині й на Волини вели ся знов завзяті бої.

В Карпатах, поминувши одну вузку полосу, йшла боротьба на цілій лінії від граничного кута на полудневий захід від Дорни Ватри аж до области Чорного Черемоша. Коло Дорни Ватри, де фронт до виповідженя війни Румунією кінчив ся на північний схід від сеї місцевости в области Гімаляне, наступило по виступі Румунії продовженє фронту, який тепер робить лук кругом названого міста; полудневе крило сего луку вже атакували Румуни. В полудневій Буковині возгоріла ся знов боротьба на північ від Цапуля. Неприятель, доповнивши свої ряди резервами, старав ся знов проломити наші лінії. Деякі точки очищено в рукопашнім бою.

Пролому пробував неприятель також на північ від Станиславова над Бистрицею, де одначе російські відділи здовж лінії Станиславів-Галич коло Ямниці, за кождим разом були відкинені.

Між областю на схід від Галича а Бережанами неприятель узяв наш фронт Дністер-Золота Липа впослідних днях під шалений барабанний огонь, за яким пішли тяжкі масові наступи. Тут неприятель старав ся загнути нашу лінію Нараївка-Большівці-Липиця-Долішна і сумежний відтинок на північ на просторі 20 кільометрів. Тут були бої дуже завзяті. Місцями Москалї були вдерли ся в німецькі й турецькі рови армії Ботмера, одначе їх усе виперто. На полуднє від Бережан визначну участь в бою брали австро-угорські війска. В области Липиці Долішної загнено незначно нашу лінію, яку знова по великих втратах для Москалів на ново відзискано, причім полонено там чотири тисячі Москалів і здобуто 16 машинових карабінів.

Північне крило армії Щербачева, по 8 годиннім як найсильнійшим артилерійськім підготовленю в своїм дотеперішнім тереиї головного наступу в области горішного Серету на північ від тернопільської зелїзниці коло Перепельник пішло до кількох приступів проти групи ген. Едена, одначе артилерія й піхота, які знаменито співділали, так його сильно обробили, що всї його зусиля остали безуспішні.

На Волини була також дуже завзята битва, приготована барабанним огнем. В области Пустомити-Затурці на схід від лінії Шельвів Свинюхи вийшли з російських закопів густі атакуючі маси. На фронті 20 км. широкім наступало 6 разів кілька корпусів, між ними ціла гвардія. Але союзна артилерія, яка знаменито була встріляна, косила цілі відділи. Майже скрізь наступ ломив ся вже в огни першої лінії, тільки в двох місцях мусїли резерви привертати первісне положенє. Втрати Москалів на Волини є прямо нечувані, тисячі і тисячі московських трупів застелює доси поля. На північ від Припети спокій.

На румунськім фронті.

На сім фронті йдуть битви головно межи рікою Алютою а рікою Великим Кукілем та в околици міста Гатсеґ (Гецінґ). На сім фронті є вже по при наші також і німецькі війска, противно знова по стороні румунській є вже російські відділи. На загал беручи здержано вже першу румунську навалу, а в околици Гатсеґ ідуть для нас корисні бої, в котрих 17. с. м. здобуто сім румунських гармат і кілька машинових карабінів. Румуни переконують ся щораз нагляднійше, що не так легко вдерти ся до Угорщини і що війна — то не забава.

На італійськім фронті.

Італійці ідуть офензивою проти наших становищ. Найсильнійше розвиває ся вона межи Адрійським морем а рікою Віппах, доплнвом Сочі, на довжині около 20 кільометрів. Цілию сеї на загал невдачної офензиви є занятє міста Триесту. Наші війска здержують успішно нову італійську офензиву, задаючи їм великі втрати. На прочих відтинках сего фронту важнійших подій не було.

На балканськім фронті

Німецько-болгарсько-турецькі війска в Добруджі, що стоять під начальною командою німецького ґенерала Макензена (того, що з початком мая 1915 зробив пролом під Горлицями) віднесли велику рішаючу побіду над Румунами і Москалями. Про сю побіду так пише звіт болгарського генерального штабу з 15 с. м.

На фронті в Добруджі зводили наші війска від дня 12. с. м. завзяті бої зі зединеними російськими, румунськими і сербськими силами. Боротьба ведена на лінії озера Ольтіна Пара Кей-Аптаат-Мусебей-Кара Омар скінчила ся 14. с. м. повним погромом ворога, який на цілій лінії розпочав відворот, переслідуваний як найзавзятійше нашими військами. Бранців і воєнну добичу доперва обчисляєть ся. Стверджено, що в сій боротьбі по стороні ворога брали участь 4 румунські дивізії, одна російська дивізія піхоти і одна російська дивізія кінноти.

Після зізнань румунських офіцирів, полонених в Тутракані, стверджено, що в примістку Тутракан полонено цілу 15 і 17 румунську дивізію піхоти, разом 9 полків піхоти, дальше пятий полк гавбиць, третий полк тяжкої артилерії і цілу кріпосну артилерію. Число нераненних бранців, полонених під Тутраканом, виносить 462 офіцири, в тім 2 команданти бригади, 40 лікарів і 25.000 жовнірів. Командант 15 дивізії, ґенерал Ґріґореску, втік, командант 17 дивізії Подореску потонув в Дунаю. Здобуто 2 прапори, 100 гармат, 62 скоростріли, богато воєнного матеріялу. В боях коло Куртбунару, Добріча й Сілїстрії полонено ще 3000 жовнірів і здобуто 30 гармат. Загалом до 12. с. м. включно полонено 522 офіцирів і лікарів та 28.000 нераненних жовнірів, здобуто 2 прапори, 130 гармат, 62 скорострїли, богато муніції і ріжного воєнного матеріялу.

Німці, Болгари і Турки є недалеко лінії Чорна Вода-Костанца, якої боронять Румуни, Москалі і Серби. Там тепер стягнено велику московську силу і тому треба сподівати ся кровавих битв на сій лінії.

В Македонії ідуть битви між німецько-болгарською армією і армією французько-англійскою під командою французького ґенерала Сарея, до котрої приділено більші відділи італійських, російських і сербських війск. Битви ідуть від озера Острово аж по ріку Вардар. Тільки в однім місци на захід від озера Острово мусїли Болгари цофнути ся по хребет Молка Нідзе, впрочім задержано там всї становища, а навіть посунули ся вперед, занимаючи грецьке надморське місто Кавалю. В тім місті і в його околици стояв залогою четвертий корпус грецької армії, котрий бачучи, що виробляють Французи і Англійці з Греками в Солуни і в Атенах і не хотячи дати ужити ся як орудє проти Болгар і Німців, добровільно здав ся Німцям. Німці цілий сей грецький корпус перевезли до Німеччини і оставляючи жовнірам оружє, примістили їх в таборах в Німеччині на цілий час війни.

В Альбанії коло Вальони над долїшною Вѳюсою не було ніяких подій.

На заході.

На полуднє і північ від ріки Соми ідуть дальше завзяті битви, бо Англійці і Французи за всяку ціну стараютъ ся перервати там німецький фронт, однак в тих місцевостях Німці задержали свої становища. Тільки в борбах між потоком Анкр і рікою Сомою зіпхнено незначно Німців, не проломлюючи при сім їх фронту. Завзятий огонь іде також в околици Іперн коло моря, натомість борби під Верденом ослабли дуже значно, бо Німці мабуть цілковито занехали там свою офензиву, стараючи ся боронити тільки свої дотеперішні лінії.

На азийських фронтах

на Кавказї і в Мезопотамії не було замітнійших подій, бо обі воюючі сторони кидають свої сили на европейське поле битви.

Низше подаємо звіт австро-угорського і німецького ґенерального штабу за час від 12. до 18. вересня с. р. включно.

Звіти австро-угорського ґенерального штабу.

Війна з Росією.

(12|9) Фронт архикн. Карла: В Карпатах дальші бої. Всї наступи ворога на наші становища на північ від долини Золотої Бистриці і горішного Черемоша не вдали ся. Поза сим у східній Галичині нічого не сталось.

Фронт кн. Леопольда Баварського: Над долішним Стоходом ворог силкував ся густими масами проломити наші лінії. Відперто його з надзвичайно тажкими втратами. В инших частях фронту гарматний огонь середної сили.

(13|9) Фронт архикн. Карла: Одностайний масовий наступ ведений Росіянами проти нашого карпатського фронту між Смотрцем на полудневий захід від Жабя і Золотою Бистрицею розбив ся супроти хороброго опору оборонців серед незвичайно тяжких втрат для неприятеля. У східній Галичині не було ніяких подій.

Фронт кн. Леопольда Баварського: Крім мірного артилерійського і мінового огня не стало ся нічого важного.

(14|9) Фронт архикн. Карла: В Карпатах знова веде ся завзята битва. По сильнім артилерійськім приготовленю, яке скріпило ся до барабанного огня, неприятель рушив приступом на наші становища на Смотрець, Людову і Цапуль. Його відперто, причім він поніс незвичайно криваві втрати. В долині Чібо боротьба ще триває.

Фронт кн. Леопольда Баварського: Положенє не змінило ся.

(15|9) Фронт архикн. Карла: В долині Чібо рішили ся бої в нашу користь. Крім успішних підпринять наших стеж не було ніяких подій.

Фронт кн. Леопольда Баварського: Між Липою і зелізницею Ковель-Рівне скріплена діяльність артилерії.

(16|9). Фронт архикняая Карла: Над горішним Чорним Черемошем місцями завзята боротьба піхоти.

Фронт кн. Леопольда Баварського: Армія ґенерала-полковника Терстіянського острілювана огнем тяжкої артилерії.

(17|9). Ворог вчера знову старав ся усильно потрясти лініями союзних військ. Вкінци рішила ся боротьба в нашу користь.

Передовсім на фронт війска ґенерала кавалерії архикняая Карла наступали значно численнійші сили в місци, в якім межують три держави, на полудневий захід від Дорни Ватри, межи Цапуль а Чорногорою, на північний захід від провалу Яблониці, на північ від Станиславова, над Нараївкою і на полудневий схід від Бережан. За виїмком незначної місцевої користи коло Долішної Липиці, наступи ворога скінчили ся всюди цілковитою невпачию. Така сама судьба стрінула ворожі наступи, спрямовані проти союзних війск армії ґенерала полковника Бем-Ермолія, які воюють межи Зборовом а горішним Серетом під приказами ґенерала Ебена. Завдяки успішному співділаню піхоти і артилерії, всюди відперто ворога. Загальний удар хотіли Росіяни завдати на захід від Луцка армії ґенерала-полковника Терстіянського, проти котрої кинули в бій також свіжо зібрані дивізії ґвардії, Щораз то нові маси російського війска кидали ся численними филями на відтинок між Пустомитами а Затурєм, який стоїть під проводом ґенерала Марвіца. Ворожі ряди зломано по більшій части вже перед нашими оковами. Тих, що в подиноких місцях вспіли вдерти ся до наших становищ, виперто назад протинаступом. Побоєвище вкрите поляглими і тяжко раненими Росіянами.

(18|9). Фронт архикняая Карла: В Карпатах наступав неприятель в численних місцях між кутом, де сходять ся границі трех держав, на полудневий схід від Дорни Ватри і Гринявої. Союзні війска скрізь його відперли.

По обох сторонах Липиці Долішної протинаступ німецьких війск, які там борють ся, довів майже до повного відвойованя становищ, які передучера заняв був неприятель. На північний схід від названої місцевости побідні турецькі полки в спілці з союзними війсками відперли в тяжкім бою російські наступи. Армія ґрафа Ботмера полонила 16 офіцирів і над 4000 жовнірів і здобула 16 машинових карабінів.

Фронт кн. Леопольда Баварського: В области армії ґен.-полк. Бем-Ермолія поновив неприятель вчера по полудни свої наступи між Зборовом і Перепельниками. Неприятельські маси мусїли скрізь уступити перед неогнутою витревалостю оборонців. Армія ґен.-полк. Терстіянського мала відперти вже тільки слабі неприятельські наступи. Инші проби наступів здавлено вже в зароді.

Війна з Румунією.

(12|9) Положенє незмінене.

(13|9) Положенє незмінене.

(14|9) Кілька неприятельських наступів на захід і на схід від Нодь Себен відперто. В инших частях фронту не стало ся нічого нового.

(15|9) Наступ союзних війск в области на полудневий захід від Гатсеґ розвиваєть ся успішно. На схід від Фоґараш підприняли Румуни похід вперед через ріку Алюту.

(16|9). Коло Фоґараш румунський полк переправив ся через Алюту. Його відперто назад. На північ від Кеглян (Репе) наші обезпечаючі війска звели успішні бої. Впрочім крім боїв коло Гатсеґ, про які донесено вчера, не стало ся нічого особливого.

(17|9). На полудневий схід від Гатсеґ (Гецінґ) компанії гонведів і німецькі відділи виконали успішний напір. Впрочім на фронті проти Румунії не зайшло нічого особливо важного.

(18|9). На полудневий схід від Гатсеґ (Гецінґ) ідуть нові корисні для нас бої. Вчера здобуто 7 румунських гармат і кілька машинових карабінів. На північний схід від Фоґараш неприятель вмашерував без бою до Кохальон (Репс).

Війна з Італією.

(12|9) Між Адижею і Астах Італійці поновили наступи на лінію Монте Спіль, Монте Маджо. Скрізь їх відперто з дїймаючими втратами. На Побережу зросла діяльність артилерії на височині Красу.

(13|9) На фронті Сочі удержуєть ся неприятельський огонь артилерійський. Між Адижою і долиною Астах наступив розмірний спокій.

(14|9) Неприятельський артилерійський огонь на височину Красу, ставав що раз сильнійший. В Тиролі наші війска дальше очищували область Ферено і при добутю одного становища на верху полонили 44 альпінів, між ними 2 офіцирів і добули 1 машиновий кріс та значні припаси. Наші становища на хребті Пассано остають постійно в артилерійськім огни.

(15|9) Італійці почали нову офензиву. Поки-що спрямували вони свої зусиля головно проти височини Красу. Там скріпив ся вчера артилерійський і міновий огонь до найвисшої нагальности.

Пополудни рушили на цілім фронті між Віппах і морем неприятельські відділи піхоти в густих рядах до приступу. Опісля розвинули ся завзяті бої. О скільки неприятель вспів місцями вдерти ся до наших передних ровів, тут і там вдержати ся, то проте треба вважати перший їх наступ невдалим.

На північ від Віппах аж до околиці Пляви був артилерійський огонь також дуже живий, хоч тут не прийшло до ніяких замітнійших боїв піхоти.

На фронті долини Фляйм триває артилерійська боротьба. Кілька наступів італійських відділів до сили одного батальону проти фасанської области відперто. Підчас одного такого наступу на захід від Чіма ді Валь Маджо полонили наші війска 60 альпінів.

(16|9). Битва на висоті Карсту триває дальше безперервно з незміненою нагальностю. Знова наступи італійської піхоти при підмозі незвичайно сильного артилерійського і мінового огня були спрямовані проти цілого фронту між Віппах і морем. На північнім крилі сего відтинку неприятель добув трохи терену. Там наша лінія іде тепер не далеко на схід від Сан Градо ді мерна. Впрочім боєвий фронт завдяки завзятій витревалости наших хоробрих війск остав не змінений. Полонено 500 Італійців, добуто 3 машинові кріси. На північ від Віппах артилерійська боротьба поширила ся на більше відтинків фронту аж до Кри. Атак підприйнятий на наші становища на схід від Гориції, на полудне від долини Розенталь не міг принести ворогови добутку в терені наслідком нашого огня. Також коло Флітш артилерійський огонь скріпив ся. На фронті в Тиролі неприятель атакує хребет Фасано. Перед відтинком Чіма ді Ково, коло Торон ділань нашої артилерії здержало похід неприятеля. На горі Кавріоль відділи альпінів вспіли заволодіти точкою оперття на дебрі на захід від верха.

(17|9). На плоскозгірю Красу Італійці день і ніч провадили дальше свої наступи. Наш фронт остав незрушений. В відтинку висуненім найдальше на північ, сила ворога по многих даремних наступах ослабла. Найзавзятійша була боротьба межи Льоквицею а верхом Красу, на полудневий схід від Добрда. Хоч ворог безперервно висилав свіжі сили проти того кусня фронту і місцями всвів вдерти ся до наших ліній, однак завсїгди рукопашний бій рішав в користь наших війск, між котрими особливо відзначив ся 96 полк піхоти. Відповідно до вжитя маси італійських війск на вузкій области наступу, втрати Італійців є надзвичайно високі. І так в самих лише боях о згаданий верх Красу пролило свою кров сім ворожих полків.

На фронті на північ від Віппах аж до гори Крн гарматна боротьба стала сильнійша. У відтинку Флїшу наступив ворог по сильнім гарматнім приготованю на Врзіс, Равельнік і Ромбон, але безуспішно.

В Альпах Фассанс ударемнено кількаразові проби Італійців заняти Коль Торендо.

(18|9) Вчера зновила третя італійська армія свої наступи на наш цілий фронт на високорівні Карсту. Також і в сей четвертий день бою вдержали смілі оборонці свої становища. Де неприятель вдер ся був в перші рови, всюди його викинено протинаступом. В богатьох місцях зломили ся ворожі наступи вже в огни нашої артилерії, причім во ог поніс страшні втрати. Славний полк піхоти ч. 87 брав визначну участь у кровавім відпертю ворожого наступу італійських ґренадирів.

Оживлений огонь артилерійський від Віппах аж в околицю Пляви триває.

На фронті долини Фляйн повторювали ся безуспішні наступи слабших відділів на наші становища на Фазанськім хребті

Звіти німецького ґенерального штабу.

На сході.

(12|9) Фронт кн. Леопольда Баварсього: На північ від Старого Червища наступ великих мас російських зломано перед нашими засіками з тяжкими втратами ворога.

Фронт архикн. Карла: В Карпатах відперто наступи ворога в околици Баби, на Чімброславу і на Цапуль. В протинаступі на Чімброславу піймано 170 Росіян.

(13|9) Фронт кн. Леопольда Баварського: Положенє незмінене. Відперто менші російські напади на північ від устя Дветену і коло Горбунівки (на північний захід від Динабурга).

Фронт архикн. Карла: В Карпатах Росіяни пішли на фронті від Смотрця (полудневий захід від Жабя) аж до Золотої Бистриці до одностайного масового наступу. Наші хоробрі війска під проводом ґенерала фон Контн скрізь їх з найбільшими втратами відперли.

В Семигороді німецькі війска стрінули ся в битвах з Румунами у відтинку Германштадту і на полудневий схід від Гецінґу.

(14|9) Фронт кн. Леопольда Баварського: Положенє не змінило ся.

Фронт архикн. Карла: В Карпатах знова веде ся завзята битва. По сильнім артилерійськім приготованю, яке скріпило ся до барабанного огня, неприятель рушив приступом на наші становища на Смотрець, Людову і Цапуль. Його відперто, причім він поніс незвичайно криваві втрати. В долині Чібо боротьба ще триває.

(15|9) Фронт кн. Леопольда Баварського: Не було ніяких подій.

Фронт архикн. Карла: Над відтинком Нараївки і на схід звідси мали успіхи підприняття німецьких і турецьких відділів. В Карпатах відкинено на західнім стоці Чімброслава Велика Росіян, які посунули ся наперед аж до наших ліній. Також здобуто назад часть становища, яке дістало ся було в руки неприятеля в часї описаних вчера боїв на захід від Цапуля.

В Семигороді на полудневий схід від Ґатсеґ німецькі і австро-угорські війска ведуть успішні бої.

(16|9). Фронт кн. Леопольда Баварського: Нічого важного

Фронт архикняая Карла: Тільки на горі Камінець в Карпатах прийшло до значнійших боїв піхоти. Зрештою положенє незмінене.

В Семигороді Румуни переправили ся через Алюту (Альт) висше Фоґараш. На північний захід від Фоґараш відділи ворога, котрі перейшли ріку, нападно і виперто назад. Далї в бік ріки ударемнено проби переправи. На полудневий схід від Гешінґ здобуто румунські становища і відперто протинаступи.

(17|9) Фронт кн. Леопольда Баварського: На цілім фронті на полудне від Пиньска зазначило ся скріпленє російського огня. На захід від Луцка неприятель рано, в полудне й під вечір рушив до атаку з лінії 20 кільометрів широкої від Затурців до Пустомит на війска ґен Марвіца, які остають під проводом ґен.-полк. Терстіянського значними силами, між якими були оба корпуси ґвардії, поновляючи атак більше разів. Сей наступ в цілости не вдав ся серед найтяжших, декуди — як говорить ся в донесенях — страшних втрат ворога.

На фронті армії ґен.-полк. Бем Ермолія між Серетом і Стрипою на північ від Зборо-

ва так само зовсім зломано надзвичайно сильні атаки на німецькі лінії ген. Ебена.

Фронт архикн. Карла: Також над Нараївкою і на схід від неї неприятель наступив значною групою. Кілька разів наступав даром, в кінці загнув наш фронт на малу глибину назад.

На північ від Станиславова російський частинний атак по короткій боротьбі з близька відперто.

В Карпатах неприятель даром кидав густі атакуючі колюмни на наші становища по обох сторонах Людової. Там, як також на граничних горбах на захід від Дорни Ватри відперто його кріваво.

В Семигородї Румуни висилають відділя, шукаючи стрічи з нами, проти відтинку Коколя по обох сторонах Одеркеллє.

(18/9). Фронт кн. Леопольда Баварського: На захід від Луцка успішним запірним огнем удеремнили ми виступленє неприятеля із становищ, з яких мав піти приступом проти війск генерала Марвіца. Тільки на північ від Шельвова пішов неприятель до приступу, який легко відперто. Богато тисячів убитих Москалів вкрило поле битви з дня 16. с. м.

Між Серетом а Стрипою покінчили ся кількакратні російські наступи на групу генерала Ебена повною невдачею, яка спричинила не менші втрати як попередного дня.

Фронт архикн. Карла: В тяжких боях турецькі війска при помочи союзників на захід від Золотої Липи успішно оборонили ся перед наступами переважаючого неприятеля. Неприятельські відділи, які вдерли ся до лінії, знова відперто. Німецькі війска під приказами генерала фон Герока по обох сторонах Нараївки рушили до протинаступу, якому Росіяни не могли опертиси.

Переважну часть утраченого онодї терену маємо знова в своїх руках. Крім високих втрат кровавих неприятель втратив 3500 жовнїрів і 16 машинових крісів.

В Карпатах відперто російські наступи.

В Семигородї на полудневий схід від Гешінг ведуть ся успішні для нас бої. Між иншим ми добули 7 гармат.

Зі світа.

Греція.

Відносини в Греції ще доси не вияснені. Король і велика більшість армії та народа не хоче війни, а ту Англія і Франція пруть її всіми силами до сего, та що раз більше підчиняють грецьке правительство своїй волі. В послїднім тижни уступило там правительство Заіміса, а керму правлїня обняв Калєгеропульос. Нове грецьке правительство утворило ся в слїдуючий спосіб: Калєгеропульос обняв президію кабінету, а крім сего міністерство війни і міністерство скарбу; Даміснес міністерство маринарки; Руфос міністерство внутрішних справ; Карапунос міністерство заграничних справ; Бокотопульос міністерство справедливости; Канаріс міністерство просвіти; Кратанцеглю міністерство комунікації; Базіос міністерство господарства. Внутрішнє політичне житє Греції що раз більше попадає під заряд держав почвірного порозуміня, котрі недавно повідомили грецьке правительство, що держави почвірного порозуміня зорганізували контролю над почтою і телеграфом. В грецькім війску розстрій. Цілий четвертий корпус грецької армії, що був в Кавали і околици, піддав ся Німцям і Німці вивезли його до Німеччини. Питанє отже велике, чи і нове грецьке правительство зважить ся піти війною проти Болгарії і Німеччини та їх союзників.

Битва під Бережанами.

В віденськім німецькім дневнику *Райхспост* читаємо слїдуючий опис страшної битви, яка відбула ся в перших днях вересня с. р. під Бережанами, а в котрій визначну участь взяли наші українські січові стрільці.

Приділений до армії німецького генерала графа Ботмера добре досвідчений уже в попередних боях ц. к. корпус австрійського генерала Гофмана — в якім находять ся власне українські січові стрільцї — мусів зводити в послїдних днях на схід і на північний схід від Бережан надзвичайно тяжкі і завзяті бої.

Цілий сей корпус по добровільнім з військових зглядів вказанім відвороті з над Стрипи заняв становища на горбках, що тягнуть ся на захід від річки Цинівки, яка, як лївий доплив Золотої Липи пливе на схід від Бережан і коло Потутор впадає до Золотої Липи: Найвисшим з горбків в тій околици є гора Лисоня, 399 метрів висока, ціла вкрита лісом. Два инші знова горбки, що є коло Лисоні, є нагі, бо на каменистім їх ґрунтї росте лиш трава. На сих то отже горбках, занявши свої становища, вижидали відділи згаданого корпусу Москалів, які зближивши ся в кінци до горбків лежачих по противній сторонї річки Цинівки і трохи дальше на полуднє аж до східного берега Золотої Липи, який боронили турецькі війска, готовили ся до нападу.

В правдї від нещасного наступу в дни 13. до. серпня с. р., який дорого оплатили Москалї тяжкими втратами, а не здобули нї пяди землї, панував ту на цілім фронтї сего корпусу зглядний спокій. Аж доперва при кінци серпня зачали вони стягати сюди резерви так, що можна було догадувати ся, що задумують вони невигідний сей для них фронт Цинівки над Золотою Липою проломити, та, о скільки вдасть ся, заняти досить велике місто Бережани, в якім то перед початком російської офензиви була уміщена команда армії ґенерала Ботмера. І дійсно, дня 2. вересня 1916 р. по полудни зачала російська артилєрія страшний огонь на становища згаданого корпусу; по нім зачав ся наступ піхоти, але його легко відперто; по сім запанував через цілу ніч спокій. Та се було тільки вступом до властивого удару.

Слїдуючого дня, в неділю 3. вересня с. р. о годині 5. рано по короткім, а дуже нагальнім артилєрійськім підготовленю зачали Москалї загальний приступ, до якого вислали на куснику 5 кільометрів широкім шість полків о силї що найменше 14. баталїонів. Російські відділи, вийшовши з заглубленя Цинівки і лісів положених на схід від Жовнівки, кинули ся приступом на наші горбки. Австрійська артилєрія стріляла надзвичайно успішно на сї місця; особливо страшне жниво смерти устроювали моздірі (мерзери), які острілювали західну часть села Жовнівки. Один московський полонений оповідав пізнійше, що коли в його відділ складаючий ся з 220 людий в хвилї, як машерували рядами в згаданих заглубленях, упав один ґранат, то з цїлого відділу лишилось 8 людий при житю.

Московська перевага однак була так велика, що ті московські відділи, які змогли таки передерти ся через наш смертиносний огонь, перевисшили значно числом наших оборонців. Зачала ся страшна та завзята борба, грудь об грудь і серед неї удалось Москалям виперти крок за кроком наших до попередно приготованої другої оборонної лінії. Ту зачались знова криваві рукопашні битви, які годї назіть описати. Дві німецькі гармати, що призначені були до відпираня штурмів, уставлені на горі Лисонї, били з недалекої віддали із скоростю 115 стрілів на мінуту в штурмуючі російські війска; колиж щільний російський стріл зробив їх нездатними до стріляня, укрила їх артилєрійська обслуга в безпечне місце і то мимо граду куль. В тім побачила одна австрійська батерія, що московські маси вже є на її задах; обертає отже чим скорше свої гармати і стріляє картачами, а проча залога стріляє що сили скорострілами і здержує навалу. Ся страшенна борба треває через ціле перед і по полуднє і тягне ся аж до самого вечера.

Мо:калї певні, що переломили наш фронт. Видко вже, як поза московськими лініями, з яких зачав ся штурм, приготовляють ся козацькі сотні та женуть на приказ, щоби зачати погоню. Та між тим надгодять однак війска ґенерала Гофмана, зачинають перший протинаступ і викидають зовсім Москалів з другої нашої оборонної лінії так, що лиш першу ледви з трудом вони задержують. Тепер притихає борба; обі сторони є надто умучені і вичерпані, щоби її продовжати; лиш артилєрія нї на хвилинку не покидає своєї нічної працї.

Між тим надійшли знова наші резерви війск баварських, яких зібрано в ночи на східнім відтинку Бережан. В густій ранній мраці дня 4. вересня о годині 4. рано ідуть вони до наступу в полуднево східнім напрямі, підчас коли австрійські війска вдаряють цїлою силою з другої оборонної лінії дальше до полудня. Супроти сего не годні ніяк Москалї удержати ся; викинені на цілім фронтї з ровів, подають ся цілком в зад і занимають свої первісні становища здовж Цинівки. Одиноким здобутком тої так широко закроєної офензиви остає полудневий горбок лінії їх наступу високий на 348 метрів, положений над Потуторами в вилках, які творять Золота Липа і Цинівка.

Розходило ся тут властиво лише о кавалок рова довгого на 1000 кроків, в якім через цілий день мусїли Москалї зносити еще дальше безнастаннє праженє артилєрії. В коротенькім часї упало на малу поверхню сего горбка 600 гарматних стрілів ріжного калїбру. Сила і перевага нашої і союзної артилєрії виступила тут в цілій повноті, бож мимо страшного положеня далеко на перід висуненої своєї піхоти ворожа артилєрія острілювала лиш дуже слабонько.

В кінци о годині під до семої вечером огонь всякого калібру гармат дійшов до найбільшої сили так, що по несповна півгодиннім нагальнім огни московські стрілецькі рови на горку 348 були цілком зрівнані з землею. Тоді під охороною своєї артилерії зачала наша піхота разом з Баварцями поновний приступ. Москалї боронили ся розпучливо; підприняли навіть нічний протинаступ, в часї якого московська артилерія відтяла їх від своїх дальших лінїй, щоби унеможливити їм зовсїм відворот. Але і се средство завело. В повнім розгонї посували ся на перід наші війска і спихали ворога з горбка так, що Москалї мусїли подати ся через горіюче ясним полумінем село Жовнївку назад на горбки, що тягнули ся по східній сторонї Цинївки, де були їх попередні становища.

Триднева битва під Бережанами і о Бережани, в якій Москалї стратили три повні полки свого війска, скінчила ся отже повною побідою корпусу генерала Гофмана. Цїлу область, яку хвилево утрачено, назад відбито, беручи при тім ще й і 600 Москалїв в неволю.

Богдан Лепкий.

Оповіданє дяка.

— Дувуєте ся, паничу, чому я опанчі не скину. Правда?... Не ви то перший. Що вже менї люди не наговорять ся: скинь та скинь! — але я того навіть слухати не хочу. Що мене обходить, що инші дяки, хоч і з хлопського роду, на панів попереходили? — нехай собі! А я, поки віка мого, сеї опанчі не скину... так ми, Боже, не скину! Раз я стрібував і більше не хочу. Видимо сам Пан Біг противить ся тому. Коли цікаві, то послухайте.

Давно те діялось, ще вас на світї не було. Куди там! Подивіть ся на мене, який я сивий та старий, а тодї був як кров із молоком. Минуло ся...

Вчив ся у старого Титли, у того Титли, що про нього довкола люди говорять. Славний був Титла! Як почне було „Иже Херувими“, то слухаєм і не наслухаєм ся, а потрафляти за ним і не думай! Кождої недїлї інакше витягає.. І Бог його знає, чи вчений він такий був, чи сам що-раз то нові нути видумував, досить, що на кожду неділю і свято інакше виводить...

Так до того Титли віддали мене покійні татуньо, най з Богом спочивають, на науку. І скорий я був до тої науки, і такий цікавий, що сам Титла нераз бувало каже: „З нього (себ-то з мене) невгірший дяк буде“. Особливо любив він мене за мій голос. Ей, голос бо то був, голос! Як дзвінок, як та сигнатурка. Аж самому бувало в ухах лящить... Щоби як високо, то возьму, як шнурочком потягну. Лучало ся часом, що старий Титла зачне за високо. Співає, та співає, поки годен, а як видить, що не возьме, то зараз мене рукою в бік. А я, як не потягну, Боже, аж душа радує ся.

І добре менї було у того Титли, нарікати не можу. Газдиня мене любила, дїти не помітали мною; жив я у них, як у родичів дома. Правда, часом, як кондак змилю, або глас не виспіваю, як треба, то дістану кілька по за уха, але що ж? — Сказано: „без муки нема науки“. В кінци привик я й до тих позаушників тай добре менї було, так добре, що ліпше не треба.

Та одна менї гризота була і то велика.

Пішле мене бувало пан отець на друге село з курендою, або до міста на почту, або за фірмана з собою возьме, то усюди на мене кажуть „хлопче“ і „хлопче“! Тай і якже інакше казати, коли на менї опанчина хлопська, чоботи на підковах, а капелюх із плетїнки. Коби так сурдут та капелюх кайстровий, як у инших піддячих, то що иншого! Всякий знав би чоловікови честь віддати. А то що? Кажи, що ти вчений, ніхто тобі не повірить, хоч зараз семий глас виспівуй!

Тому-ж то я хотів сурдута та капелюха кайстрового і так захотів, що Боже! І неодну я днину передумав над тим, де їх узяти. А звідки-ж, як не від жида в містї?... Ну, але жид не брат, анї сват. За дурно не дасть, треба гроший. А тут не знаю, чи було менї за що труднійше на світї, як за ті гроші. Родичі бідні комірники, свояків богатих нема, а реєнт бувало, як дасть який крейцар, то хиба на шварц та на мило. „Най дякує Богу, що в люде вийде, — каже бувало, — що „хлопом“ не лишив ся. Він менї ще заплатити повинен!“ Часом лишень, як пішлють мене пан-отець із якою орудкою на село, або як відвезу гостий до міста, то дадуть менї добрі люди пару нових за послугу.

Ото й цїлий мій маєток. З нього я й купував собі то застяжку, то ремінець, то хустину до носа, все що потреба. Але найбільше йшло на тютюн. Курив я який лиш був найтанший, але й на такий не все ставало. Тому то і сказав я собі теперки, що тютюну курити не буду, а гроші буду складати на капелюх та сурдут, і слова додержав. Цїлий піст постив я без тютюну та пильно складав крейцар до крейцаря. До великодня насклададо ся того щось зо три ринські і шісток кілька... Добре вже не тямлю, бо знаєте давні часи, чоловік старіє ся, старіє ся і память. Досить, що наскладав я три ринські ще й пару шісток. Так я ті гроші ховаю, так рахую, і тїшу ся ними, як мала дитина.

В цвітну неділю, по вечірни, післали мене до міста. До міста у нас було недалеко. Пішов я, поробив справунки тай до кравця! Який то був кравець? От полатайко, що камізольки парібкам робить. До доброго не було з чим показати ся... Взяв він на мене міру, показав якийсь кратястий дреліх, чи якусь біду, та заправив за нього як за рідну маму. Торг у торг, згодились ми щось за три ринські шайні і кілька шісток і я щасливий пізно у вечір вернув до дому.

Цїлий страстний тиждень не було менї спокою. Чи їм, чи сплю, чи у крилосї співаю, все менї „шпенцер“ на гадцї. Що то нарід скаже, як мене в такім убраню побачить? Що скаже реєнтий? Може велить віднести, ще й налає... Пішли-ж би тоді всї мої заходи нї на що. Але нї, де тим! Того не буде. Коли не дяк, то дячиха позволить. Вона й так усе в хатї горою. А дячиха не від того, щоби по панськи вбратись. Кращий зять — шляхтич, як хлоп простий у куртипі*) Вже тоді вона мене на зятя ладнла для своєї Карольки. Знав я то добре!

Прийшла велика субота, прошу ся в Титли до міста. „Чого — питає — волочити ся, як дід? чого?“ Біда! — думаю — треба конче сказати! І так завтра Великдень, побачити мусить... Сказав я. А Титла до мене, а Титлиха до Титли, а Каролька до обоїх разом, — такий ярмарок зробили, що крий, Боже! А я тимчасом за капелюх, та в ноги. Побіг до міста, а за кілька годин вернув із сурдутом. Сховав я той сурдут до скринчини тай чекаю завтра.

Другого дня, зараз із півночи, вмив ся я, вимастив голову гусячим смальцем та натягнув сурдут. Боже мій! Що я тоді мислив, того я нинї не годен сказати. Здавало ся менї, що з паном не міняв би ся. Дячиха глянула на мене і усьміхнулась, а менї аж тепер чогось соромно стало. Як то? Скинув батьківську одежу? Але годї! Чи то один хлопський син вийде на „ксьондза“ і також не може по хлопськи ходити? Такий уже звичай. Коби на ліпше, то можна й змінити, тільки на гірше сором... Оттак я себе вспокоював, та біг до церкви. Але все менї соромно було. То лиш перший раз! — гадаю, — потім привикну. Але перший раз мусить колись бути!

На моє щастє на дворі ще не свитало і мало хто мене добре видів, але за те в церкві всї увагу звертали на мене. Хто увійде до церкви, — чи перехрестить ся, чи нї, а на мене зирк! А менї зараз здає ся, що кождий сміє ся і немов каже: „І ти Грицю пан!“ Ну, перший раз мусить бути. Треба стерпіти!

А вже найгірше надоїв менї дяк своїм грізним поглядом. Співає, співає, аж тут схилить голову і понад окуляри зирк на мене! А менї здає ся, що зїсти мене хоче. „Ага! — думаю — заврість тобі, що й я на пана переходжу... Хотів усе за хлопця держати, а тут бач який з мене піддячий...“

За такими гадками то й спів не йшов. Кілька разів змилив я, не витримав нотки, перетягнув або не дотягнув, а Титла зараз за кождим разом у бік! Давнїйше то й за ухо потягнув, а я собі байдуже, але нинї ті штовханцї так чогось боліли, що я рад був у землю сховатись. Як то? Шпенцер і штовханцї — то зовсїм не лицює... Але якось я видержав. Сховали ми плащеницю, відправили утреню воскресну, почали службу... Прийшло Херувими. Можете собі уявити, що то за „Иже Херувими“ було на Великдень! Скрутне та штудерне, а що вже довге, то й казати не треба! У двоє довше, як у звичайне свято. Зразу всї ми по трохи потягали, а далї видимо, що не йде, тай перестали, пустили самого Титлу. А він аж заливає ся, аж очима завертає, так виводить і кінця здаєть ся не буде. Аж тут підірвав за високо. Виджу я і він видить, що не дотягне, та як не штовхне мене в бік! — а я як на попру ся, як не потягну, аж залящіло! Ну! добре — думаю, — що запіяв! був би Титла лютий, а так може за шпенцер забуде... Співаємо дальше. Титла як звичайно, руками вимахує, синьою хусткою від табаки піт із чола обтирає, а я стою, всякої виводжу, а очима кидаю по церкві.

Аж тут чую: — коло мене сміхи. Дивлю ся на церкву: — сміхи. Дивно менї. Що таке? В церкві сміють ся. Я на церкву плечима, тай дальше співаю. Коли дурні, то смійтесь, як сорока до сира...

Але де там, співати не годен! Сміхи та сміхи. Чоловіки сміють ся, жінки в бабинци сміють ся, вправдї з тиха, в кулак, але сміють ся. Дивлять ся на мене і посміхають ся. „Може добре на ковнїри вздріли... Приніс від жида шпенцер та може приніс зі шпенцером...“

Господи коли менї се через голову майнуло, як не схоплю ся з крилоса, як не пудну з церкви! Здавало ся менї: ось-ось таки зараз зі стиду спалю ся. А кров так до голови бє та бє, що здає ся, заллє чоловіка...

Кілько натягав Титла за уха, а ніколи так дуже не пашіли, як у ту хвилю...

Вийшов я з церкви, а люди, що стояли під церквою, в сміх. Біжу цвинтарем, а хлопцї, що стояли під дзвіницею, в сміх! А хлопчики менші біжать за мною та викрикують: „Диви, який пан! Диви, який пан!“

Прибіг я до дому а дячиха, як узріла мене, то аж присіла, так сміє ся! Метнув ся я до комори та до Карольчиного зеркальця, що було вліплене в стїну. Дивлюсь, а мої плечі мов мечем позрубані!... Нїщо инше, тілько потиснув ся я при „Ижи Херувами“, — шпенцер тріс...

Матінко моя! Такий мене гнів обхопив, що я аж заплакав.

Господи! І треба-ж менї було такої публїки, такого сорому, на цїле село? Як же я тепер бідний людям в очи гляну? Як я до церкви покажу ся? Що менї Каролька скаже?

Виплакав ся я, виплакав, хоч який був великий, а тодї, як не кину отим сурдутом проклятим до землї! — та давайте менї, що хочете, чи я його більше уберу?! Видите, сам Пан Біг не каже цурати ся батьківської одежі...

*) Куртина — коротка опанча, курта.

НОВИНКИ.

З Народного Комітету. Перше повакаційне засїданє Народного Комітету у Львові відбуло ся в суботу 16. с. м. під проводом старшого радника п. Юлїяна Сїчинського. На основі реферату секретаря Народного Комітету д-ра Степана Барана про реорганізацію нашої працї у Львові і в краю розвела ся нарада, в якій забирали голос о. крилошанин Іван Чапельський, о. радник Александер Стефанович, д-р Володимир Бачинський і о. Теодозій Лежогубський, порушуючи ріжні біжучі справи, особливо в области нашого шкільництва. Рішено відбути в організаційних

справах ще одну нараду в часі приїзду д-ра Костя Левицького до Львова.

Другі роковини вивезеня митрополита Шептицького зі Львова до Росії минули 19. вересня с. р. Того дня відправлено в краю богослуженя за щасливий поворот митрополита з неволі. Вісти про смерть митрополита Шептицького не справджують ся; він жиє дальше на засланю в Курску і дасть Бог, щасливо верне до Львова.

Новий спосіб московщеня східної Галичини. Недавно донесли російські газети, що російські власти не дозволили компанії д-ра Дудикевича перенести свою організацію „Народний Савет“ і газети „Прикарпатскую Русь“ і „Голос Народа“ до Тернополя. Що ся міра супроти галицьких москвофілів не означає занеханя а навіть ослабленя заходів обмосковщити східну Галичину, свідчать слова російського петроградського дневника „Колокола“, котрий таке пише: „В часі першого занятя східної Галичини наша власть знаходила ся в цілости під впливом галицьких „москвофілів“: д-ра Дудикевича і його приятелів. Наша окупація (занятє) до закінченя війни не повинна вязати нашої власти політикою маловпливової, крайної галицької партії. Грозить се злими наслідками: не будемо мати опертя. Найліпші інтелігентні сили відсунуть ся від нас, як се було в Польщі й по части на Кавказі. Наша домашна міра не надасть ся до ужитку в Галичині. Унія й українофільство в Галичині мають за собою історичну минувшість, отже боротьба проти них повинна бути ведена способом обдуманим, обчисленим на складні політичні відносини в Галичині. Особливо осторожно з унією; до викорінюваня її підчас попередної окупації знайшло ся богато охочих. Та з тим тепер треба скінчити. Нехай внутрішнє житє Галичини пливе давним руслом. Не будемо вмішувати ся, аж відродить ся супокій в Галичині“. — Сказано ясно і зрозуміло. Способи російщеня східної Галичини були занадто грубі і не принесли користи, отже треба обдумати инші, успішнійші. Та сподіваємо ся, що по війні не буде їх — де примінювати.

Наші церковні справи в Сполучених Державах. Папа іменував по смерти греко-католицького американського єпископа Ортинського двох адміністраторів: о. Понятишина для Українців з Галичини і о. Мартяка для емігрантів з Угорщини. Не відомо ще доси, чи се заповідає поділ епархії на дві, та здасть ся, імовірно прийде до сего з огляду на домаганя угорського правительства. Бл. п. єпископ Сотер Ортинський записав свою земельну посілість, положену в Меріленд, монастиреви св. Павла у Філядельфії, а церковну власність, яка була після американського звичаю записана на його назвище, свому наслідникови.

Вісти з Калуша. Приїзші з Калуша оповідають, що відгомін боїв на галицькім Покутю було чути в Калуши вже з початком серпня. Серед першого переляку почали втікати калуські купці, вивозячи свої товари переважно до Відня. В місті остало ся ледви кілька тисячів людности, головно незасібні круги населеня і урядничі родини. Склепи тепер майже всі порожні і позамикані, торговля майже завмерла. Від гарматного огня дрожать стіни домів. Протягом послідних двох тижнів нагальність боїв стала ще більша і чути страшний гук з під Галича. Евакуаційними поїздами виїхали недавно родини урядників до Стрия. В місті власти остали ся.

З української гімназії в Перемишли. Доси вписало ся до ц. к. державної української гімназії 632 публичних і 21 приватних учеників (о 80 учеників більше ніж перед роком). Кляса I. числить завдяки вакаційним курсам підготовним, які вела тутешна філія Учительської Громади під кермою професора А. Сабата, 110 учеників, а приготовляюча кляса 45 учеників, значить о 80 більше чим в р. 1915/16. Всїх кляс числить заведенє 22 (о одну більше чим в минувшім році). Висші кляси числять: V. 103, VI. 87, VII. 52, VIII. 21 учеників. Чужих учеників є доси 32. Уміщенє має: в гімназийнім інституті 90, в бурсі св. Миколая 103, в бурсі дешевої кухні 41 учеників (в тім 1 з Нар. Торговлї, а 1 з торговельної спілки). Коли зголосить ся ще кілька нових учеників, отворить ся ще одну бурсу (за оплатою 40 до 50 К); в інституті найде ще уміщенє 15 до 20 учеників (за оплатою 90 до 100 К).

Уступленє ґенерала Пфлянцер-Бальтіна. Звісний австрійський ґенерал Пфлянцер-Бальтін, що був командантом армії на Буковині і Покутю, уступив недавно, одержавши від цісаря письменну подяку за свою успішну службу.

Урядові полеві переписні листки для жовнїрів завели військові власти. Листки мають зелену краску і друкований текст. Инші полеві переписні листки з армією в поли не будуть допускати ся, отже й не вільно буде їх продавати.

В справі висилки гроший до армії ц. к. дирекція почт і телеграфів оголошує: Після розпорядку ц. к. міністерства торговлї з 1. с. м. можна з днем 11. вересня с. р. висилати грошеві квоти до армії в поли і до фльот з в и ч а й н и м и п о ч т о в и м и п е р е к а з а м и. З сим днем застановляєть ся приниманє грошевих листів до членів армії в поли і фльот. Приватні почтові перекази до армії в поли допустимі до квоти 100 корон. Телеграфічні перекази, poste restante, до доручення окремим післанцем, до доручення до власних рук або за потвердженєм виплати, не є допустимі. Рівнож не допустиме переказуванє квот за посередництвом почтової каси щадничої до виплати при урядах полевих почт. Приватні почтові перекази до армії в поли підлягають тїй самій оплаті, що почтові перекази в краєвім обороті і належить їх виписувати на краєвих переказових формулярах. Надавець має виписати на передовій стороні відтинка переказу переказану квоту і свою адресу а на відворотній стороні сего відтинка повну адресу адресата в сей самий спосіб, як на самім переказі. На відтинку сім вільно помістити дописку, вказуючу ціль виплати, пр. „до рахунку „ . . . . . .“ Поміщуванє инших дописок недозволене. Заряд почтовий відповідає супроти надавця за виплачену квоту аж до хвилі виплаченя її до рук уповажненої до відбору особи. Реченець для рекламацій изза виплати переказової квоти неуправненій до відбору особі виносить 6 місяців, числячи від дня наданя. По упливі реченця рекламації гасне відповідальність почтового заведеня за мильну виплату. По упливі 3 літ від слїдуюючого дня по наданю припадають рекламовані квоти на річ заряду почтвого краю наданя.

Виріб однакового мила. Небавом буде оголошений розпорядок, яким буде заведений виріб однакового мила для цілої австрійської держави. Воно має заступити домашнє мило і буде коштувати в гуртовій продажі 3 К 30 сот., в дрібній 3 К 60 сот. за 1 кільограм.

Занятє льну. Розпорядком міністра торговлї занято насінє льну зі збору 1916 р. Занятє насінє перебере австрійська централя олїїв і товщів, акційне товариство у Відни. Ціна буде виносити 100 К за 100 кільограмів.

Циганська захоронка в Новім Торзї. Одна з циганських банд в новоторськім повіті пополнила цілий ряд крадежий, а до сего покалїчила єще тяжко війта з Пеняжкович Лясака. За се забрано до арештів всїх дорослих циган-мущин і жінки, хиба, що декому з них удалось втечи; діти їх знов віддано під надзір і опіку громади в Новім Торзї. Ся виповняючи свою задачу — а знаючи циганську натуру — умістила цїлу сю громадку циганят на своїм пасовищи під лїсом недалеко міста. Циганська молодїж кочує отже по свому звичаю під голим небом при безнастанно горючій ватрі, при якій переживає днем і ночію; на случай дощу ховаєсь лиш до поблизько стоячих своїх возів з будами. Та циганська оселя, а радше захоронка складаєть ся з 24. на пів нагих дїтий в віцї 6 місяців до 14 лїт. З початку цілий нагляд мав над сею захоронкою 70-лїтний старець-циган, а що і сего на приказ прокураторії арештовано, отже цілою опіркою сих циганят є найстарша між ними віком 14-лїтна циганка, яка провадить також їх кухню. Бульби, хлїба, муки і соли достарчає їй громада, опалу і грибів по[...]зький ліс, а мяса і товщу з усів міський гицель, що недалеко від сеї їх оселї має своє заведенє, тому псячого мяса не бракує їм мабудь ніколи. Дїєть ся отже циганятам не зле. Є вони дуже добре відживлені, тїшуть ся гарним здоровлєм і за нїщо в світї не хочуть перенести ся до хорейських бараків. Додати ще належить, що в судовім депозиті мають цигани зложених на себе 14.000 корон на „чорну годину“.

Японцї вводять у себе латиньске письмо. Доносять, що Япан рішив ся впровадити у себе латиньске письмо. Сей їх крок буде мати надзвичайно велике значінє для будучности Япану. Дотепер уживали Японцї перенятих від Китайців (Хінців) знаків — ідеографів — а се є знаки, які мож читати в ріжних мовах подібно як наші числа. Поминувщи деякі додатні сторони сих знаків, мають вони сю велику невигоду за собою, що є їх незвичайно богато, бо до сорок тисячів (в газетах уживано лиш 2.000 до 2.500), отже вивченє їх вимагає кількалїтної праці, між тим коли латинську азбуку можна вивчити протягом дуже короткого часу.

Величезна ловля оселедців. Зі Швеції доносять про величезну ловлю оселедців; наловлено їх стільки, що навіть нема їх де помістити. Біда в тім, що на швецьких водах нема заведень до їх соленя, тому треба їх чимскорше продрвати на свіжо. Однак на так велику їх скількість годї найти купців, хоч цїни дуже низькі. Доносять, що коло Трелєборга стільки їх наловлено, що рибаки мусїли більшу часть пустити назад в море, бо не мали де їх збути.

Тижнева скількість товщу на особу. Міністерсво внутріжних справ рескриптом з дня 2. вересня с. р. означило скількість сирих товщів, виробів з товщу і кухонних олїїв, яку може побрати одна особа протягом одного тижня в отсей спосіб: в загалї має виносити скількість товщевих виробів, як кухонних олїїв для особи на тиждень 120 гр., або 144 гр. сирих товщів; для осіб, що фізично тяжко працюють визначено 150 гр. продуктів з товщу чи кухонних олїїв, або 180 гр. сирих товщів. Тяжко працюючими признані ті особи, які мають право побирати збільшену скількість млинарських виробів. Міністерський розпорядок про спожитє товщів доповнений обовязуючим для Галичини розпорядком галицького намісництва, який обовязує від 17. вересня с. р. Після § 3 сего розпорядку карти для контролї спожитя товщів видані в Галичині будуть важні також в инших адміністраційних областях. Для дїтий низше 1 року не буде видавати ся карт, діти до 3 лїт одержать карти тільки з половиною відтинків.

В Англії і Франції забракне збіжа. Англія і Франція, а головно Англія, жиють передовсім чужим збіжем, яке спроваджують з Америки, Азії, а перед тим з Росії і Румунії. Російське і румунське збіже відпало, бо нема полученя з тими державами, остало тільки збіже з заморських країв, яке тепер готово в значній мірі відпасти з причини неврожаїв. В липни с. р. була в Сполучених Державах і Канадї така спека, що спалила всі поля. Спека потягнула за собою пошесть збіжа, яка наробила ще більше шкоди. Коли в минувшім роцї в Сполучених Державах зібрано 1.011 міліонів бушлїв пшеницї, то сегорічний збір оцінюють тільки на 611 міліонів бушлїв. Отже сегорічний збір зменшить ся о 400 міліонів бушлїв, а се значить більше, ніж цілий торічний вивіз пшеницї зі Сполучених Держав, який виносив 353 міліонів бушлїв. Подібного зменшеня сегорічного збору пшеницї сподівають ся також в Канадї. При тім в цїлій північній Америцї погіршила ся також якість збіжа. Правда, як в північній Америцї, так також в Аргентинї, Австралії й Індіях мають бути великі запаси пшеницї, які можуть поправити положенє, витворене злими жнивами в Америцї, але знавцї кажуть, що ті запаси не вистануть для прокормленя Англї і Франції. Так отже Англія і Франція, які рішили ся виголодити Німеччину і Австро-Угорщину, самі опинили ся перед небезпекою недостачі збіжа. Бо тепер вони можуть діставати збіже тільки з инших частий світа; довіз з Росії й Румунії завдяки воєнному положеню неможливий. При тім треба мати на уваві, що Англія і Франція можуть знайти ся в більшім клопоті як Німеччина і Австро-Угорщина, які самі витворюють збіже і вже виробили собі відповідну в війнї техніку розділу і споживаня. Ся небезпека недостачі збіжа в Англії і Франції може мати вплив і на хід воєнних подій, а з окрема на настрій населеня Англії і Франції і треба надіяти ся, що населенє тих двох держав буде перти свої правительства до скорійшого закінченя війни і заключеня мира.

Погроми жидів в Румунії. В многих румунських містах в Молдавії відбули ся кроваві погроми жидів. Тому, що мужеське жидівське населенє по вибуху війни покликано на війну, товпа в Яссах і Ботосані переходила від дому до дому, рабуючи мешканя тих родин, котрих кормителі находили ся вже на війні. В погромах в Ботосані брала участь також жандармерія. В Яссах, де мешкає много богатих жидівських купців, взято як заложниці жінки 20 поважних купців, котрі стоять в поли. В Галацу, Браїлі і Ізмаїлі прибрали погроми, в котрих брали участь також російські жовнірі, кровавий вислід. Погромами в тих містах кермувала військовість. Жовнірі нападали на доми, поривали женщини, а старців під замітом шпіонажі розстрілювали на місци. Жидівське населенє Краєвої здесяткувала товпа.

З друкарні „Діла“ Львів, Ринок 10. — Видавець: „Діло“, спол. зар. з обм. пор. — За редакцию відповідає: Др. Степан Барон.